Humanist

31-13
Tweewekelijkse uitgave van
het Humanistisch Verbond
Postbus 114, Utrecht
Tel. (030) 31 81 45
1 juli 1976

Foto uit „Dag Amsterdam", uitgave Het Parool

Mensw ording en macht

Voor de Socrates-conferentie die in mei jl. werd gehouden over het onderwerp „Relatie tussen levensovertuiging en politiek", schreef J. F. Glastra van Loon 10 stellingen over mensw ording en macht, die ook voor niet-conferentiegangers de moeite van het overdenken waard zijn.

1. Menszijn is mensw ording. (Niemand komt kant en klaar als mens ter wereld).
2. Mensw ording is niet aan één bepaalde vorm gebonden. (Mensen ontwikkelen telkens nieuwe vormen en idealen van menszijn. Dit wisselen van vormen is een essentieel kenmerk van het proces van mensw ording).
3. Ook de volmaakte verwerkelijking van een bepaalde vorm van menszijn (gesteld dat die mogelijk zou zijn) zou geen volledig menszijn vertegenwoordigen.
4. Mensw ording is alleen mogelijk samen met anderen.
5. Mensw ording is zowel een individueel als een sociaal en historisch proces.
6. Mensw ording voltrekt zich in en door een wisselwerking tussen twee soorten processen:
   a. de vorming van een persoonlijke identiteit (een eenheid van handelen, voelen en denken in een zich in de tijd uitstrekkende veelheid van handelingen, gevoelens en voorstellingen),
   b. het met andere vormen en instandhouden van een groep of gemeenschap (een eenheid van samenhandelen en samenleven).
7. Menselijke verhoudingen kunnen zijn geschoeid hetzij op wederkerigheid, hetzij op overwicht (macht).
   a. Op wederkerigheid geschoeide verhoudingen zijn gericht op de ontwikkeling van concrete personen.
   b. Op overwicht geschoeide verhoudingen zijn gericht, hetzij op de ontwikkeling van bepaalde concrete personen ten koste van die van anderen, hetzij op de verwerkelijking van abstracte vormen van voorstellingen van menszijn (of op een mengsel van beide).
8. De vorming en instandhouding van groepen en gemeenschappen gaat onvermijdelijk gepaard met de vorming van macht.
9. Wanneer macht in dienst wordt gesteld van de verwerkelijking van één bepaalde vorm van menszijn, dan wordt die ene vorm van menszijn verabsoluteerd (losgemaakt van concrete mensen, boven hen gesteld en als te verwerkelijken model aan hen opgelegd).
10. Wanneer macht in dienst wordt gesteld van de verwerkelijking van één bepaalde vorm van menszijn, dan wordt daarbij in beginsel een onbeperkt gebruik van macht gelegitimeerd.

(zie ook pag. 2 over dit onderwerp)

In deze Humanist:

- Jan de Leede schreef voor de Socrates-conferentie van mei jl. een diskussiestuk over de Relatie tussen levensbeschouwing en politiek. Een samenvatting op pag. 2.
- Peter Krug over de nieuwe economische orde op pagina 3. De cartoons bij dit artikel werden overgenomen uit het april-nummer van The Unesco-Courier, dat helemaal gewijd werd aan het onderwerp The importance of not being earnest (Hoe belangrijk het is om niet ernstig te zijn).
- de derde aflevering in een serie van vier artikelen over de Noodzaak en Identiteit van Geestelijke Verzorging, geschreven door C. H. Schonk.

Hoofdbestuur

Op 4 juni was het belangrijkste punt de doorgekomen subsidiëring van het Humanistisch Opleidings Instituut (H.O.I.). Die subsidiëring is toegezegd per 1 januari 1977, en het bestuur van het Instituut is op het Ministerie van Onderwijs gaan praten over de details.
Het ziet er allemaal niet zo mal uit. Onze opleiding gaat gelden als een volledige opleiding voor mensen die al beroepspraktijk ter zake hebben. Dit zet degenen die niet in enig verwant „werkveld" bezig zijn, en daar wellicht ook niet naar toe gaan, een beetje terzijde. Er zijn namelijk nog al wat H.O.I.-cursisten die om hun eigen vorming komen. Maar zij kunnen wellicht blijven toehoren; dat moet echter nog geregeld worden.

Het belangrijkste is dat de opleiding blijft, dat het ook ónze opleiding blijft, terwijl de last van ons af is. De opleiding behoeft ook weinig te veranderen; deze blijft opleiden voor het raadsman(vrouw)-schap, voor humanistisch vormingsleider en voor aanverwante werkvelden. Alleen het in de juiste kanalen brengen van alles in het tijdvak van september tot januari aanstaande zal nog veel extra werk zijn. Het H.O.I.-bestuur heeft daarvoor een tijdelijke financiering aan het Verbond gevraagd. Als het goed is, is dat het laatste water dat we in de pomp moeten doen om hem zelf water te laten geven.
Een verder belangrijk onderwerp was het congres 1977. Er wordt gedacht aan het Oosten des lands, omstreeks half mei 1977. De heer De Leede gaat de mogelijkheden na. Verder hebben we de vacatures in het hoofdbestuur geteld. Dat worden er nog al wat, en in augustus en september gaan we ze beschrijven. Maar men mag nu al vast gaan bedenken of men kandidaten hoofdbestuursleden weet. Zo ja, dan graag melden.
Tenslotte werden er twee punten van het Humanistisch Perspectief besproken, beide voorbereid door de heer Tielman. Eén over woon-, leef- en relatie-structuren bereikt nu zijn eindversie en zal spoedig worden gepubliceerd. Het ander over seksualiteit werd van opmerkingen voorzien en zal opnieuw door Tielman worden bewerkt en ingebracht.

AJW

Relatie tussen levensbeschouwing en politiek

Voor de Socrates-conferentie over bovenstaand onderwerp schreef Jan de Leede een diskussiestuk, waarvan we hieronder een samenvatting geven.

We ervaren, dat leden bedanken voor het lidmaatschap om politieke redenen. Bij navraag blijkt, dat zowel socialisten als liberalen dat doen. We ervaren binnenshuis, dat de relatie tussen levensovertuiging en politiek problemen, spanningen oproept. Uit vele tijdschriftartikelen weten we, dat de kerken met dezelfde problematiek worden gekonfronteerd. Er bestaan een aantal konfessionele politieke partijen, die hun bestaansrecht nadrukkelijk baseren op het verband tussen het christelijk geloof en de politiek. Maar hoe wérkt die godsdienstige motivatie? In de praktijk zagen we heel dikwijls, dat uitspraken uit de bijbel als politieke argumenten werden gebruikt. Dat is aan het slijten, maar met name in de gemeentepolitiek gebeurt dit nog veel.
In de beginselprogramma's van de niet-konfessionele partijen de PvdA en de VVD staat een zinsnede, dat „de partij het innig verband tussen politiek en levensovertuiging erkent". Dat roept de vraag op: hoe werkt dat verband? Enige jaren geleden zijn afzonderlijke werkgemeenschappen van de PvdA verenigd in één „Centrum voor Levensbeschouwing en Politiek", dat een kwijnend bestaan leidt. In de VVD heeft men nooit behoefte gehad aan het vormen van dergelijke gelegenheden tot bezinning op levensbeschouwelijke achtergronden.

Definitie van politiek
Als een nadere omschrijving van politiek lijkt de volgende definitie ons goed bruikbaar: **politiek is het proces van vormgeving aan de samenleving.** Het gaat dus om de samenleving en politieke aktiviteit; deze kan gericht zijn op instandhouden of op veranderen.

Definitie van levensovertuiging
Onder een levensovertuiging verstaan wij: **een geheel van voorstellingen en gedachten gericht op een mens- en wereldbeeld.**
Deze abstrakte definitie wordt pas duidelijk als wij een specifikatie zien van de hoofdvragen, waarmee een levensovertuiging zich bezighoudt.

a. **de zijnsvraag:** hoe is de wereld en de mens ontstaan en welke faktoren, krachten bepalen de verdere ontwikkeling van de mens en de wereld?
b. **de toekomstvraag:** wat zijn de toekomstperspektieven voor de mensheid en voor de individuele mens? Wat is ons beeld van een ideale toekomst en hoe kan dat worden bevorderd?
c. **de vraag naar de zin:** wat is de zin van hèt leven en van mijn leven?
d. **de ethiek:** de vraag naar goed en kwaad, de inhoud en de werking van het menselijk waardebesef. Wèlke waarden worden gekozen?
e. **de kennisleer:** hoe komen we te weten wat wel en niet waar is?
f. **het mensbeeld:** wat is een mens, wat kan hij wel, wat kan hij niet? De betekenis en het funktioneren van de relaties met anderen, de verhouding tussen persoon en samenleving.
De funktie van een levensovertuiging kan worden aangeduid met de woorden: oriënteringssysteem, troost en uitdaging. Elk mens ontvangt uit zijn nabije en verre omgeving voortdurend een zeer omvangrijke stroom informaties. Voor zijn innerlijke rust is het noodzakelijk, dat hij kans ziet deze veelheid van indrukken te ordenen in een bepaald systeem. Anders krijgt hij het gevoel in een zinloze chaos te leven.

Levensovertuiging-politiek
Nadat wij de aard van de levensovertuiging wat nader uiteengeplozen hebben komt de vraag aan de orde wat de rol is die de levensovertuiging speelt t.a.v. de politiek.
Wij kunnen dan niet volstaan met een enkele definitie. Daarom zullen wij proberen het **proces van de politieke meningsvorm te analyseren.**

a. Het uitgangspunt voor het vormen van een politieke overtuiging is het beeld, dat men zich heeft gevormd van de samenleving. Dat beeld dient zo reëel mogelijk te zijn.
b. Vervolgens toetsen wij ons beeld van de werkelijkheid aan normen. Aan algemeen zedelijke normen en aan ons beeld van een ideale samenleving. Daaruit kan wel of niet de wens tot veranderingen voortkomen.
c. Als de wens om veranderingen opkomt ontstaat vervolgens een taxatie van de mogelijkheden daartoe.
d. Voorts pleegt er in de politiek aandacht te worden besteed aan groepsbelangen: de arbeiders, de middenstand, de boeren enz.
e. Zo langzamerhand zijn we dan toe aan het formuleren van konkrete programmapunten, doeleinden.
f. Als we daar de gelegenheid toe krijgen gaan we ons programma uitvoeren. Ook de uitvoering moet worden getoetst aan doelmatigheid, uitvoerbaarheid en zedelijkheid.
g. Als noodzakelijke voorwaarde voor het bereiken van doelstellingen in de politiek geldt het vormen van macht.

Onze rol
Tenslotte willen wij aandacht besteden aan de **rol,** die het **Humanistisch Verbond** t.a.v. de politiek kan spelen. Wij beperken ons tot de rol van het verbond als een vereniging van humanisten met een verschillende politieke overtuiging.

a. Het HV dient op te wekken tot een persoonlijk politiek engagement.
b. Het kan van veel belang zijn als er in een samenleving gezaghebbende instanties zijn, die buiten de politieke belangenstrijd staan en die het politieke bedrijf vanuit zedelijke normen kunnen bekritiseren. Dat kan b.v. geboden zijn als er in een verkiezingsstrijd misbruik wordt gemaakt van persoonlijke verdachtmakingen of van duidelijke leugens.
c. Het presenteren van de zedelijke aspekten, in ons geval de humanistische

De verklaring van Cocoyoc en de Nieuwe Economische Orde

door Peter Krug

In het bekende Engelse tijdschrift „New Scientist" vroeg J. Tinker aandacht voor de Verklaring van Cocoyoc over een programma voor de Derde Wereld, dat tot spreiding van welvaart en politieke macht op internationaal niveau moet leiden. Deze Verklaring vormde een belangrijke aanzet tot het streven naar een Nieuwe Internationale Economische Orde (NIEO) maar houdt tegelijk rekening met de huidige milieu-eisen. De Verklaring constateert allereerst dat „heden ten dage meer mensen hongerig, ziek, dakloos en ongeletterd zijn dan ten tijde van de oprichting van de V.N.". In haar ogen moet de mensheid „minstens" beschikken over voedsel, huisvesting, kleding, onderwijs en gezondheid.

Terwijl tot op heden deze vijf fundamentele behoeften onvoldoende worden bevredigd, groeit bij de mensheid het besef dat de aardbol haar eigen „uiterste grenzen" stelt en dat in samenhang daarmee de bevolkingsgroei over dertig jaar de wereld plaatst voor dezelfde „aantallen slachtoffers, vragen en hoopvolle verwachtingen".

De oorzaak van dit alles ligt in „een ongelijkmatige en onjuiste economische en sociale ontwikkeling". Vanwege deze politieke en sociale dimensie moet de gehele situatie „worden onderworpen aan politieke en sociale oplossingen". Antwoorden hierop vanuit de bestaande economische orde zijn onmogelijk. Tot nu toe is een economische groei slechts nagestreefd door en voor de machtige eliten met weinig of geen bezorgdheid voor sociale gevolgen, zoals inkomensverdeling of regionale onevenwichtigheden, die ook binnen de ontwikkelingslanden verstorend hebben gewerkt.

Een herziening van deze doelstelling in de richting van opheffing van de armoede kan slechts worden gerealiseerd in overeenstemming met de derde gevolgtrekking van de Verklaring van Cocoyoc: de ontwikkelingsmethoden diversifiëren in samenhang met nationale „self-reliance" (vertrouwen op eigen kracht). Voor een dergelijke integratie van nationalistische tendenties vormen de ontwikkelingen in Tanzania en Peru met steun van internationale instellingen een goed voorbeeld.
Tenslotte meent de Verklaring van Cocoyoc, „dat achter een scherpe verdeeldheid en de problemen van vandaag een nieuw gevoel van achting voor de fundamentele mensenrechten en de instandhouding van onze planeet opkomt". De toekomst ligt in „een zorgvuldige en ongeëmotioneerde vaststelling van wat als de uiterste grenzen moeten worden beschouwd, een gezamenlijk zoeken naar wegen om de minimumvoorzieningen te treffen en het speuren naar ontwikkelingsmethoden, die de erfenis van onze planeet vergroten en zeker stellen". Maar deze visie kan niet los worden gezien van de gedachten over de NIEO.

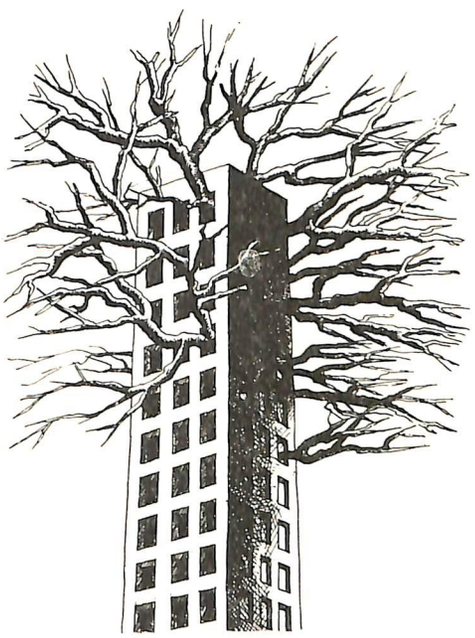

Uit „Unesco-Courier"

De NIEO tracht in wezen op internationaal niveau dezelfde spreiding van welvaart, inkomen, economische en politieke macht te realiseren als de Westeuropese naties in meerdere of mindere mate de afgelopen decennia op intern niveau hebben weten te realiseren: via een gedeeltelijke controle over het marktmechanisme, een welzijnsverbetering voor uitsluitend de allerarmsten, gemeenschapscontrole over de openbare nutsbedrijven en andere essentiële voorzieningen, een progressieve belastingheffing en een weloverwogen indamming van de economische macht van de rijken.
Teneinde de NIEO te realiseren stelt de Verklaring van Cocoyoc voor:

a. de wereldgrondstoffenvoorraad te exploiteren in samenwerking met een internationaal overheidsorgaan om „hèn te bevoordelen, die deze hulpbronnen het meest nodig hebben, tevens in solidariteit met de komende generatie";
b. het gebruik van lucht en water te belasten, teneinde daardoor te komen tot een financieringsbron voor de hulpverlening;
c. de grondstoffen in eigendom te doen toevallen aan de produktielanden en in toenemende mate lokaal te verwerken;
d. de grondstoffenprijzen te stabiliseren met behulp van de instelling van buffervoorraden die door zowel de consumerende als de producerende landen worden gefinancierd en beheerd;
e. de grondstoffenprijzen te indexeren;
f. het schuldenvraagstuk te herzien;
g. het huidige stelsel van patenten en auteursrechten drastisch te hervormen;
h. de stemprocedures binnen de internationale economische organisaties enigszins te wijzigen;
i. eigen instellingen voor ontwikkelingslanden op te richten;
j. door de geïndustrialiseerde landen thans herstelbetalingen te doen verrichten als compensatie voor de decennia van uitbuiting.

---

waarden in het proces van de politieke meningsvorming. Daarbij gelden voor ons uitsluitend onze zedelijke argumenten. Of iets „politiek haalbaar" is valt buiten onze overwegingen. In bepaalde gevallen leidt dat tot het uitspreken van konkrete standpunten.
d. Het lijkt ons van belang het HV ook te zien als een ontmoetingsgelegenheid voor humanisten met verschillende politieke overtuiging, waar men in een rustig wikken en wegen elkaars meningen aan elkaar kan toetsen.
e. Het bevorderen van een tolerant klimaat als voorwaarde voor het funktioneren van de democratie, die gebaseerd is op het hebben van vertrouwen in de mogelijkheden om d.m.v. redelijk overleg konkrete maatschappelijke vraagstukken op te lossen.

IHEU protesteert

De internationale Humanistische en Ethische Unie protesteerde bij de regering van India:
„We zouden onze plicht niet doen, als we niet onze grote bezorgdheid zouden uiten over wat uw regering het volk van India op het gebied van de sociale en culturele vrijheid heeft aangedaan. We zijn erg verontwaardigd over dit opheffen van zowel de fundamentele rechten als van de andere rechten, die betrekking hebben op de gelijkheid van iedereen voor de wet, op de bescherming van het leven en de persoonlijke vrijheid en op de bescherming tegen arrestatie en detentie in sommige gevallen. In het bijzonder willen we nadruk leggen dat het instellen van de perscensuur en de wet op het voorkomen van het publiceren van bepaalde zaken gedaan is in de vorm van een parlementaire wet. Want daardoor wordt inbreuk op de vrijheid van meningsuiting gedurende de noodtoestand tot een onderdeel van de gewone wetgeving van het land.
We weten dat u herhaaldelijk verklaard hebt ernst te maken met de democratie, daarom dringen we er bij u op aan de noodtoestand op te heffen, de fundamentele rechten te herstellen, die personen vrij te laten die zonder aanklacht worden vastgehouden of die niet het recht hebben om in beroep te gaan, en alle beperkingen op de vrijheid van informatie op te heffen, want dat is immers de toetssteen van elke vrijheid.

Het eerste en tweede deel verschenen in „Humanist" van 1 en 15 juni.

Identiteit en noodzaak van Geestelijke

In ons vorige artikel hebben we het gebrek aan zicht op de eigengeaardheid en de daaruit voortvloeiende weerstanden tegen geestelijke verzorging in het algemeen besproken. Zoals toen toegezegd gaan we nu nader in op de weerstanden die er nog extra tegen geestelijke verzorging van humanistische zijde bestaan. Want, hoe weinig geïntegreerd in vele ziekenhuizen (waarop we alles weer toespitsen) de godsdienstige geestelijke verzorging ook is, voor de humanistische geestelijke verzorging moet elke plaats als het ware nog bevochten worden. En genoemde extra weerstanden komen — hoe triest ook — vooral en vanouds — van godsdienstige kant.

Net als in het vorige artikel, geven we eerst een opsomming van de meest voorkomende bezwaren die men inbrengt, om ze vervolgens weer aan een beschouwing te onderwerpen. Om niet te veel in herhaling te moeten vervallen, moet ik de lezer wel aanbevelen het voorgaande artikel in gedachten te houden of te herlezen, want de specifieke weerstanden tegen humanistische geestelijke verzorging hangen veelal samen met de weerstanden tegen en het onbegrip voor geestelijke verzorging in het algemeen.
Eerst dan de opsomming:

1e Er is bij de patiënten geen behoefte aan humanistische geestelijke verzorging. Er wordt niet naar gevraagd.

2e Godsdienstige geestelijke verzorgers kunnen niet-godsdienstige mensen evengoed geestelijk bijstaan. Ze zijn tegenwoordig goed psychologisch geschoold, ze hebben een clinical-training ondergaan enz. En daarom zijn er geen humanistische geestelijke raadslieden nodig.

3e Niet-godsdienstige mensen zijn nog geen humanisten! (We gebruiken niet de term „buitenkerkelijken", anders wordt de discussie weer daarheen afgeleid, want er zijn ook mensen die wel godsdienstig zijn, maar het instituut kerk de rug hebben toegekeerd; en Jehova's getuigen enz.)

4e Eén geestelijk verzorger, van welke zijde ook (maar dat betekent dan in de praktijk: van godsdienstige zijde), per ziekenhuis is voldoende.
En nu dan mijn commentaar.

Er is geen behoefte aan bij de patiënten

Die tegenwerping komt vooral van godsdienstige geestelijke verzorgers. Zij weten dat uit hun praktijk. Zij hebben zelf zulke goede contacten met niet-godsdienstige patiënten! U voelt uit mijn toon dat ik een beetje geprikkeld raak als ik dit hoor. En ik ben geneigd een tegenvraag te stellen: Hebben niet-godsdienstige patiënten dan behoefte aan een godsdienstig geestelijk verzorger? Vragen ze dan naar hem? Maar goed, ik weet dat ze het ernstig menen en goed bedoelen. Ik ben zelf geestelijk raadsman en heb begrip voor onbegrip. Want een goed menselijk contact hebben en het vermogen tot empathisch inleven in de ander is — zie daarvoor de uitwerking van punt 3 in mijn vorig artikel — wel voorwaarde tot, maar nog geen eigenlijke geestelijke verzorging.
En hoe zal men die behoefte bepalen? De dominee of de priester die in een ziekenhuis werkt, kan contact leggen met de patiënten, ook met de niet-godsdienstige, en concludeert dan, als hij dat kontakt krijgt, dat de patiënt behoefte heeft aan zijn geestelijke verzorging. Die conclusie is m.i. onterecht. De patiënt kan wel veel hebben aan zijn „gewone menselijkheid", zoals we dat eerder bespraken maar, daarmee nog niet aan zijn geestelijke verzorging.
Ik zie dan nog af van het feit dat dat contact in veel gevallen nog bemoeilijkt wordt, juist doordat de dominee dominee, en de priester priester is. En dát is dan van de zijde van de niet-godsdienstige patiënt onterecht.
De humanistische raadsman zou, als hem dezelfde mogelijkheden tot contactlegging werden geboden, bij godsdienstige mensen tot dezelfde „goede contacten" komen, maar evenmin tot een voor hen adequate geestelijke verzorging. Ik zou er niet uit willen concluderen dat er bij godsdienstige patiënten geen behoefte aan godsdienstige geestelijke verzorging zou bestaan, ergo dat de humanistische raadsman hen evengoed geestelijk zou kunnen verzorgen.
Zoals ik al eerder schreef, de mogelijkheid tot persoonlijke contactlegging moet er zijn, ter inleiding van wat er dan (eventueel) aan geestelijke verzorging volgen kan. Een simpele aankondiging per circulaire, of mondeling bij de opname in het ziekenhuis, dat er ook humanistische geestelijke verzorging kan worden gevraagd, werkt niet en geeft geen enkel uitsluitsel over de behoefte. Ook niet vanwege de eerder besproken psychologische remmingen die mensen er van weerhouden met hun problemen voor de dag te komen.
Ik kan niet nalaten hier een ervaring uit het verleden te vertellen. Er was in het parlement strijd over de humanistische geestelijke verzorging in de toenmalige arbeiderskampen. Het kon toch eigenlijk niet worden getolereerd dat de humanistische geestelijke verzorgers net als dominee en pastoor zo maar in de woonbarakken van de arbeiders werden toegelaten, waar ze uiteraard ook met godsdienstige arbeiders in aanraking kwamen. Nee, de humanisten moesten terug naar een apart spreekkamertje en wie dan met hen wilde spreken moest zich maar melden. Wij hebben daar op gereageerd met: „Goed, maar dan ook dominee en pastoor naar een spreekkamertje! Bij ons komt er dan geen kip . . . en bij u ook niet!" Het voorstel was gauw van de baan!
Ik erken daarbij graag dat de humanistische geestelijke verzorging nog geen traditie heeft, zoals die van de kerken, daardoor minder bekendheid geniet en dat ook daardoor een spontane vraag ernaar minder te verwachten is. Omgekeerd hebben de kerken juist last van hun traditie, als ik een uitspraak van de Contactraad Bedrijfsapolaat mag geloven: „Dagelijks . . . moeten we ervaren hoeveel groter het diskrediet van de kerk is dan het krediet".
Om alle genoemde redenen heeft ook een enquête naar de behoefte, op welk idee men in besturen van bejaardentehuizen nog al eens komt, geen enkele zin. Men weet niet wat werkelijke geestelijke verzorging betekenen kan, èn men heeft een vals beeld van geestelijke verzorging. Ik pleit daarom voor een gezamenlijke aanpak van de geestelijke verzorging van kerken en Humanistisch Verbond, elk vanuit de eigen geloofs- of levensovertuiging, ten behoeve van de patiënt, die dáár wat aan heeft.
Maar toch nog even verder over die behoefte, die er aan humanistische geestelijke verzorging niet zou zijn. Het is een verouderd en verkalkt argument. Die behoefte is immers al lang bewezen; op die plaatsen waar de humanistische geestelijke verzorging al jarenlang werkt: eerst in de arbeiderskampen, later in de gevangenissen en bij de militairen en elders.

Dat kunnen wij ook wel!

Dat zeggen godsdienstige geestelijke verzorgers (niet alle maar vele). Niet-godsdienstige patiënten kunnen door ons evengoed geestelijk worden begeleid. Wij zijn tegenwoordig goed psychologisch geschoold en hebben een clinical-training ondergaan (zeker als we in ziekenhuizen werken) en dan is humanistische geestelijke verzorging overbodig. Bij niet-godsdienstige patiënten laten we dan ons godsdienstig geloof wel buiten beschouwing.

Verzorging (3)

door C. H. Schonk, humanistisch geestelijk raadsman

Wel, het is een ontkenning van de essentiële functie die nu juist de levensovertuiging bij geestelijke verzorging heeft (en behoort te hebben). Over welke ontkenning ook de theoloog Smith (zie mijn vorig artikel) zich zo bezorgd maakte. Het „degradeert" geestelijke verzorging tot gewoon (maar op zichzelf zeer waardevol) goed contact met mensen, hetgeen echter onvoldoende is als het om existentiële levensvragen gaat, wáár het in geestelijke verzorging juist om gaat.

Kán de dominee, kán de priester, neen, mág de dominee, mág de priester zijn godsdienstig jasje maar even uittrekken als hij met een niet-godsdienstige patiënt te maken heeft? Ik zeg dat hij het niet kán en dat hij het niet mág! Om zichzelf niet, want op hetzelfde moment wordt hij onwaarachtig. En om de patiënt niet, want hij mag de patiënt niet onthouden wat hijzelf als het meest waardevolle in zijn leven ervaart.

Ik vond dit — met mijn volle instemming — geïllustreerd in een antwoord dat de bekende dominee Buskes gaf aan een niet-godsdienstige man. De man had hem geschreven: „Ik lees uw rubriek in een krant, ik ken u van radio en t.v., ik vind u een fijn mens en ik zou u graag mijn problemen voorleggen. Maar, vervolgde hij, dan moet u mij niet met uw godsdienst aankomen, want daar heb ik niets aan". En het antwoord van Buskes luidde (ik geef het weer uit mijn geheugen): „Maar mijn beste man; ik zou u graag helpen, maar als ik dat niet mag doen met wat voor mij de beste hulp is die ik u kan bieden, dan bent u bij mij aan het verkeerde adres."

En dat lijkt mij juist; men kán zich niet losmaken van zijn geloofs- of levensovertuiging. Zoals ik de vorige maal al schreef: mens- en levensovertuiging zijn één. Men ís zijn levensovertuiging. Dat geldt evengoed voor de humanistische raadsman. En de patiënt moet dat weten. En hij heeft er het volle recht op dat te weten.

Ernstiger nog: wie zegt bij bepaalde patiënten zijn geloofs- of levensovertuiging buiten beschouwing te laten, doet de ander groot onrecht. Hij suggereert de ander dat de levensovertuiging er niet zo veel toe doet. Ja, wel voor hemzelf, want daar is hij dominee of priester of humanistisch geestelijk raadsman voor, maar niet voor de patiënt. Dat die er wèl toedoet, met name ook voor de patiënt, hebben we, meen ik, in ons vorig artikel voldoende duidelijk gemaakt. De godsdienstige geestelijke verzorger die zegt bij niet-godsdienstige patiënten zijn geloofsovertuiging buiten beschouwing te laten, maakt zich schuldig aan een nieuwe vorm van discriminatie. Hij zegt er mee: met mijn godsdienstige patiënten praat ik natuurlijk wel over de achtergrondvragen van het leven, maar met u, niet-godsdienstige, is dat niet nodig, want u hebt geen achtergrond.

Ik hoor sommigen al morren: ja, maar het gaat ook niet om mijn geloofsovertuiging. Ik wil de ander alleen maar helpen bij het versterken en functioneel maken van zijn eigen overtuiging. Dat lijkt heel mooi, maar het is zichzelf en de ander geweld aandoen. Het kán ook niet, zoals we hierboven bespraken. Ik zie de priester al diep begrip hebben voor de niet-godsdienstige vrouw die worstelt met de abortusvraag en die haar onbevooroordeeld tot haar eigen beslissing laat komen. Ik zie de dominee al praten met de niet-godsdienstige man die op zijn sterfbed ligt te tobben met de schuldvraag en een voor hem zinnig gesprek verlangt, maar waarbij de dominee zichzelf verbiedt om van Gods Vergeving en Genade te spreken. Het wordt onwezenlijk en onecht. En waarom zou de godsdienstige geestelijk verzorger zich in allerlei vreemde bochten wringen als er voor de betrokkenen een betere oplossing gegeven is met humanistische geestelijke verzorging? We komen daar in de volgende paragraaf nog op terug.

Hier moet ik eerst nog ingaan op de vraag hoe het (op z'n minst mede) komt, dat de godsdienstige geestelijke verzorger de gedachte koestert dat hij niet-godsdienstige patiënten evengoed geestelijk kan begeleiden. Dat komt in de eerste plaats door de in mijn vorig artikel beschreven verwarring over wat geestelijke verzorging eigenlijk is en de vervaging van dit begrip tot „gewone menselijkheid", psychologie, psychotherapie, enz., los van de levensovertuiging. En in de tweede plaats doordat men het humanisme niet kan zien als een volwaardige, allesomvattende en aan het christendom, althans voor niet-godsdienstige mensen, evenwaardige levensovertuiging. En dan kan de humanistische geestelijke verzorging toch geen gelijkwaardige plaats innemen! In de ziekenhuiswereld — maar dáár niet alleen — speelt nog altijd voelbaar de gedachte op de achtergrond, dat humanistische geestelijke verzorging toch eigenlijk maar „stenen voor brood" is, zoals een minister het eens uitdrukte toen het ging om toelating van humanistische geestelijke verzorging in de gevangenissen. Op die gedachte geef ik graag het antwoord dat ik in een spreekbeurt voor christelijke studenten gaf op een pertinent gestelde vraag, waarop een even pertinent antwoord werd verlangd. Die vraag kwam van een studente en luidde: „Vindt u ons christenen, wanneer wij in dit verband van „stenen voor brood" spreken, arrogant?" En mijn antwoord was en is: „Ja en nee. Het hangt er van af wat u er mee bedoelt. Als u er mee bedoelt dat humanisten aan christenen stenen voor brood geven, dan bent u niet arrogant. Maar als u er mee bedoelt dat zij dat aan niet-godsdienstige mensen doen, ja, dan bent u het wel. En, omdat u zo'n pertinent antwoord verlangde, wil ik er — voor deze keer — nog wel aan toevoegen, dat we de zaak met evenveel — of liever even weinig — recht zouden kunnen omdraaien en zeggen dat christenen aan niet-godsdienstige mensen stenen voor brood bieden. Alleen wij zijn niet geneigd het in zulke absolute termen uit te drukken. De dingen zijn niet zo absoluut. Houden we het op bruine bonen in plaats van stenen. Maar bedenk dan wel: „Bartje lust geen bruine bonen"!

Er is nog een argument dat gehanteerd wordt: Als ik mij, als godsdienstig geestelijk verzorger, met niet-godsdienstige mensen bezig houd, dan is het de liefde van Christus die door mij heen werkt, tot heil van de patiënt. Dat is ongetwijfeld goed bedoeld, maar in deze gedachtengang schuilt iets oneerbiedigs tegenover de patiënt. Hij wordt tot object gemaakt van een heil waarin hijzelf niet gelooft.

Jeugd wil vrede

De stad van de mensen bestaat
in de verte, in de wolken van
morgen.
De zilveren torens ontwaken
als vogels gebekt en gevederd.
De legers van mannen slapen,
het hoofd gestut in de handen.
De oude gebaren van liefde
voorgoed herhaald en geoorloofd.
De pauken, de verende trommels
verluiden een boodschap van vrede.

Het land legt zich neer voor de
oogst.
Het staat nu met koren geharnast,
het dreunt van muziek van motoren.
De einderlijn tekent geen onrust,
dan die van heimwee en reizen.
De eeuwige weg naar elkander.
Het roept met een storm van
geboomte,
het danst in de waterspiegels.
De pauken, de verende trommels
verluiden een boodschap van vrede.

De hemel een open huis,
is glans van noorden tot zuiden.
De vlinders van vroeger verschijnen
boven het bed van de kruiden,
zij dansen in sneeuwwitte vlokken.
De dieren vol luister aanwezig,
het gras onverdelgbaar en eeuwig.
De pauken, de verende trommels
verluiden een boodschap van vrede.

Anton van Wilderode

Uit: *Verzamelde Gedichten,*
Uitg. Orion, Brugge 1974

Openbare les

Op 'n avond in Eemnes kregen ouders en belangstellenden gelegenheid eens nader kennis te maken met het humanistisch vormingsonderwijs. Op de Openbare Basisschool „Zuidwend" verzorgden mevr. Janine Roedema en een groep kinderen uit de zesde klas een openbare les, die onder auspiciën van het Hum. Verbond was georganiseerd.
De opstelling was heel gezellig: mevr. Roedema en de kinderen zaten in een kring; het publiek in een wijde kring er om heen.
Om te beginnen moesten de kinderen allerlei emoties uitbeelden, eerst lopend, dan zittend: ernstig, vrolijk, verdrietig, peinzend enz.
In het daaropvolgend gesprek ging het over vooroordeel. Waarbij ieder zijn of haar zegje kon doen. Tot slot werden de kinderen in drie groepen verdeeld en kregen de opdracht een situatie te spelen, waarin een vooroordeel werd uitgebeeld. Ik vond dat vooral de kreet „Rijke mensen zijn meestal gierig" heel fraai werd gespeeld en dat alle kinderen het erg goed deden. Zij schenen nauwelijks geremd door de pottenkijkers om hen heen.
Toch vertelde mevr. Roedema in de nabeschouwing dat de kinderen in de normale les zeker spontaner reageren en vrijer praten. Desgevraagd vertelde zij, dat zij wel eens een onderwerp voorbereidt en daar soms meerdere lessen aan besteedt, maar dat ook dikwijls de kinderen zelf met allerlei onderwerpen en problemen komen, vaak ook uit de actualiteit.
Het waardevolle in deze vormingslessen is dat de kinderen, door met elkaar te praten en vooral ook door naar elkaar te luisteren, gaan nadenken over verschillende zaken. De taak van de vormingsleidster is de kinderen hierbij te stimuleren en te begeleiden.
Uit de reactie van de aanwezigen bleek wel dat één en ander zeer positief is overgekomen en dat men graag in het volgende cursusjaar nog eens een openbare les zou bijwonen. Misschien dan ook voor de ouders van kinderen uit de lagere klassen?

Lies Eggersman-Tingen

Twee nieuwe ABAL-winkels

Binnenkort zullen weer twee steden verrijkt worden met ABAL-winkels. In Den Haag opent men een winkel in de winkelgalerij Passadena aan de Groenmarkt/ Venestraat. De officiële opening zal waarschijnlijk zijn op 15 oktober en verricht worden door dr. Anne Vondeling.

In Amsterdam gaat aan de Haarlemmerstraat nummer 109 een ABAL-winkel open op 1 juli.

De winkels zijn op de normale winkeltijden geopend en de gebruikelijke artikelen uit ontwikkelingslanden zijn er te koop. Bijvoorbeeld uit Tanzania, pijpen, thee en bedrukte textiel. Uit Kameroen manden en bronswerk, uit Peru truien en kleden en uit Mexico voornamelijk aardewerk, kleden en lakwerk.

(advertentie)

Het Humanistisch Opleidingsinstituut

waar men opleidt tot HUMANISTISCH GEESTELIJK WERKER(STER) ten behoeve van het raadswerk, vormingswerk en vormingsonderwijs binnen justitie, defensie, bejaarden-, verpleeg- en ziekenhuizen en scholen, heeft nog enige plaatsen open voor het kursusjaar 1976-1977.
De kolleges van de 3-jarige beroepsopleiding worden op zaterdag en gedurende een aantal weekends gehouden.
Deze opleiding wordt met ingang van 1 januari 1977 erkend door het Ministerie van Onderwijs.
Eisen:
— middelbare schoolopleiding
— enige jaren voortgezette opleiding
— humanistische gezindheid
— leeftijd tussen 25 en 50 jaar
— bereidheid om gedurende een belangrijk deel van de kursus werkzaam te zijn in de richting van het toekomstig beroep.

Nadere inlichtingen over deze opleiding kunt u aanvragen bij mevrouw L. Verschuur, Postbus 114 te Utrecht.

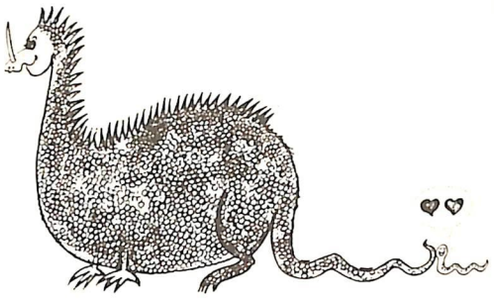

Danilo Aquisti in „Unesco-Courier"

Vormingsonderwijs

Onder verantwoordelijkheid van de Twentse gemeenschappen en het gewest Overijssel worden in Hengelo een cursus „Aanvulling voor Humanistisch Vormings Onderwijs" en „Oriëntatie Algemene Humanistische Geestelijke Verzorging" georganiseerd.

1. Aanvullingscursus H.V.O.
Op het rooster de volgende vakken:
Agologie, Bestuurskunde en politicologie, Creatieve uitingsvormen, Culturele antropologie, Eticologie, Humanistiek, Psychologie, Groepswerk H.V.O., Praktijk H.V.O., Problematiek H.V.O., Sociologie van de godsdiensten en levensbeschouwingen.
De cursus wordt afgesloten met een eindgesprek. Bij wederzijds gebleken bekwaamheid wordt daarna, desgewenst, een diploma verleend.

2. Oriëntatie Algemene Geestelijke Verzorging
Op het rooster:
Dezelfde vakken als bij het H.V.O., doch vervangen zijn: Problematiek H.V.O. door: Inleiding Algemene Humanistische Geestelijke Verzorging. Groepswerk H.V.O. door: Omgaan met bejaarden, Omgaan met zieken. Praktijkervaring H.V.O. door: Beroepsmatige geestelijke verzorging.
Ook deze cursus wordt afgesloten met een eindgesprek.
Dit dient echter uitsluitend om de cursist de mogelijkheid te geven te bepalen of de aangeboden stof op de juiste wijze is begrepen en verwerkt.
Een diploma wordt niet overwogen.

Cursusduur: 12 september 1976 - eind november 1977.
De eerste en laatste zitting vergen een hele dag (10.30 - 16.00 uur). Daar tussen op donderdagavonden om de 14 dagen in totaal 20 zittingen (van 19.30 - 21.30 uur). Van 22 april - 15 september 1977 geen cursus.
Plaats: in de onmiddellijke omgeving van het NS-station Hengelo.
Kosten: Cursuskosten ƒ 100,— (na overleg korting mogelijk).
Boekenaanschaf omstreeks ƒ 100,—.
Deelname: Na opgave en een oriënteringsgesprek bij de cursusleider drs. H. T. Sie Dhian Ho, Henri Dunantstraat 39, Hengelo. Telefoon 05400-26543.

Eerbied voor het leven

Een kwart eeuw geleden was ik zeer geboeid door de filosofie van Albert Schweitzer, neergelegd in zijn boek „Eerbied voor het leven". Planten, dieren, mensen — Alles wil leven, betoogde hij. Dat is het natuurlijk beginsel en dient tevens uitgangspunt van een menselijke ethiek te zijn.
Later ontdekte ik de onmogelijkheid daarvan. Je kunt evengoed als principe van de natuur stellen: De een zijn dood is de ander zijn brood. Biologen noemen dat vriendelijk, de wreedheid verdoezelend, de voedselketen: A wordt door B opgevreten, B door C enz. De enige zekerheid van het leven is dat men zal sterven en de wetenschap, dat men direkt na zijn dood voedsel voor een ander wordt, voor plant, dier of mens. Geen levend wezen kan ook maar een dag bestaan zonder permanent te doden. Een ethiek is daar niet uit te destilleren. Ook met de variatie: lager leven mag geofferd worden voor hoger leven, loop je vast, want wie bepaalt wat hoger of lager is? Aan tijgers voer je geen mensen, dat is duidelijk. Maar mag je slangen konijnen voeren, honden hapklare rundvleesbrokken en ooievaars kikkers?
Mag je mollen, ratten en muizen doden opdat het graan voor de jeneverstokerijen beter gedijt? Apen martelen voor bevordering van het kankeronderzoek? Tientallen diersoorten uitroeien en onvervangbare regenwouden kappen om de wereldbevolking (groei per dag: 200.000) te kunnen blijven voeden en huisvesten?! Laat ik het concreet toespitsen op de actuele problematiek: mag je nog wel

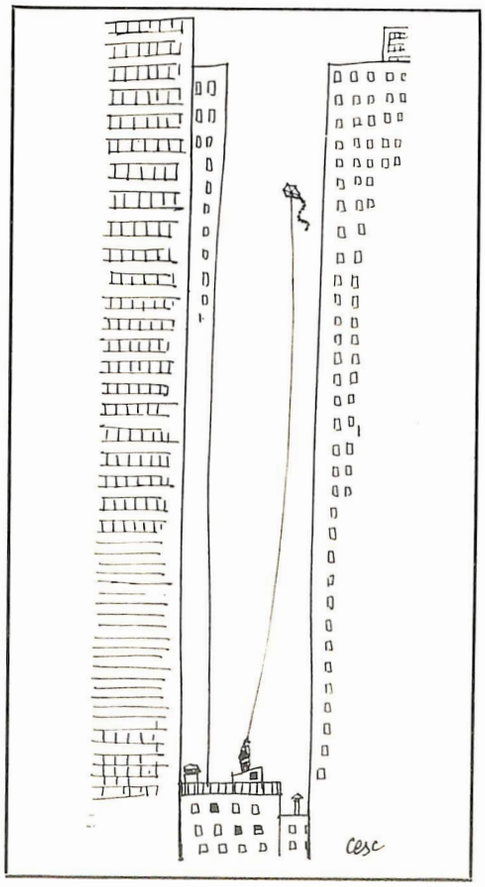

Uit „Unesco-Courier"

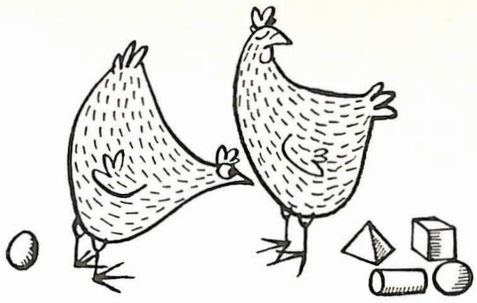

Uit „The Unesco-Courier", getekend door Gantcho Raiev

een kind op de wereld zetten als je weet, dat daardoor de honger voor andere kinderen nog groter wordt?
Zulke ethische vragen kunnen alleen beantwoord worden — en wórden in feite dagelijks beantwoord — door een besluit over het soort en type leven, dat wij prefereren.
Het plegen van abortus is: (hokje zwart maken a.u.b.)

A. Het doden van een ongeboren kind.
B. Drie levende kinderen redden van de hongerdood.

Beiden zijn even waar. Abortus is moord, maar niet-aborteren is óók moord. Moord langs indirekte weg: *f* 100.000 besteden aan het grootbrengen van een ongewenst kind, ten koste van al gebóren kinderen. Op ontwikkelingshulp wil de regering *f* 70 miljoen bezuinigen. Maar: één kind minder in onze welvaartsstaat bespaart ruim *f* 100.000. 700 kinderen minder besparen 70 miljoen. Die hele beschamende bezuiniging is niet nodig als een actie voor vrijwillige geboortenbeperking en goede anticonceptie wordt gevoerd. Ik wil hiermee slechts betogen, dat eerbied voor het leven in de dagelijkse praktijk meestal betekent een **beperking** van het aantal levens. Dood gaan we toch allemaal, of het nu 90 dágen of 90 jáár na de bevruchting is. Waar het op aan komt is het vermijden van pijn, angst en verdriet.
Een foetus van 3, 4 maanden kán geen van drieën voelen en aborteren is dan ook niet ethisch verwerpelijk. Het is rot om te doden, of het nu een foetus is of pasgeboren poesjes of een zieke hond of een gezond varken, dat maakt niets uit. Ik kán geen eerbied hebben voor alles wat leeft. Het enige waar ik voor kan zorgen, is dat áls er toch gedood moet worden het slachtoffer geen gevoelens van pijn, angst of verdriet heeft.
Daarom ben ik tégen jagen en vissen en vóór abortus en euthanasie.

Aart Weiland

Humanist

eindredakteur: Jetske Mijs.
Druk: Lumax, Utrecht.
Redaktie-adres: Hum. Verbond, Oudegracht 152, Utrecht. Tel. (030) 31 81 45.

Abonnementsprijs voor niet-leden: *f* 18,— per jaar t.n.v. Humanistische Pers, postgiro 58, Utrecht.

Huursubsidie nu ook voor „samenwonenden"

Sinds kort is de regeling individuele huursubsidie verruimd. Voor samenwonenden jonger dan 30 jaar is deze regeling reeds per 1 april in werking getreden, voor de overige ongehuwd samenwonenden gaat zij per 1 juli 1976 gelden. De Landelijke Projektgroep Huisvesting van het COC spreekt er in een brief aan staatssecretaris Van Dam haar voldoening over uit dat deze categorie eindelijk wordt erkend.
Niettemin heeft de Projektgroep echter bezwaren tegen de door de staatssecretaris geïntroduceerde definitie van „duurzaam samenwonende alleenstaanden".

Volgens Van Dam moet daaronder worden verstaan „twee alleenstaanden, die een gemeenschappelijke huishouding voeren en die kunnen aantonen dat zij tenminste één jaar hebben samengewoond of tenminste één jaar gezamenlijk bij de gemeente als woningzoekend staan ingeschreven". Enerzijds ontstaat naar het oordeel van de Projektgroep door het vereiste van een gemeenschappelijke huishouding een verschil met de regeling voor gehuwden. Zij die gehuwd geweest zijn, blijven onder de „gezinstabel" vallen. Iemand die bv. door overlijden van de partner niet meer samenwonend is en nog geen 30 jaar, komt in de ongunstiger tabel voor de jonge alleenstaande terecht omdat het gemeenschappelijk huishouden eindigt.
Anderzijds kennen veel gemeenten nog steeds géén mogelijkheid voor toekomstig ongehuwd samenwonenden zich als gezamenlijk woningzoekend te laten inschrijven. In die gemeenten wordt de mogelijkheid om als ongehuwd samenwonenden voor individuele huursubsidie in aanmerking te komen dus aanzienlijk beperkt. Zelfs in die gemeenten waar zij zich wel als gezamenlijk woningzoekenden kunnen laten inschrijven, wordt vaak bij samenwonenden van gelijk geslacht de eis van economische gebondenheid aan de gemeente aan beide partners gesteld. Dit in tegenstelling tot gehuwden en samenwonenden van verschillend geslacht, van wie slechts één van beiden economisch gebonden hoeft te zijn. Ook deze discriminatie door sommige gemeenten verkleint de mogelijkheid om individuele huursubsidie te krijgen voor samenwonenden van dezelfde sekse.
Daarnaast is de Projektgroep van oordeel van met name de laagste inkomensgroepen er het slechtst van af komen: alleenstaanden beneden de 30 jaar moeten een groter deel van hun inkomen aan huur uitgeven dan gezinnen en in de tabellen wordt géén rekening gehouden met inkomens beneden de minimumloongrens.

Erasmusprijs voor Amnesty

De Stichting Praemium Erasmianum zal de Erasmusprijs 1976 wijden enerzijds aan de rechtswetenschappen en anderzijds aan de bescherming van de rechten van de mens. Amnesty International wordt met de Erasmusprijs bekroond op grond van de vele initiatieven en activiteiten, die deze organisatie heeft ontplooid om de gedachte aan de onaantastbaarheid van de mensenrechten te versterken en om in de praktijk voor deze rechten op te komen, waar zij geschonden worden.
De bekroning voor rechtswetenschappen is toegekend aan de Franse hoogleraar René David voor al zijn baanbrekend werk op het gebied van de rechtsvergelijking.
De prijs bedraagt voor elke bekroonde *f* 100.000 en zal op 17 september worden uitgereikt door Z.K.H. de Prins der Nederlanden.

Vluchtelingen-opvang

Het vluchtelingen-sekretariaat van Amnesty International zoekt nog steeds overal in het land groepen vrijwilligers, die zich willen inzetten voor de opvang en begeleiding van vluchtelingen.
Er bestaan al dergelijke groepen met inbreng van A.I.-leden in b.v. Den Haag, Utrecht, Delft, Wageningen, Groningen, Meppel, Eindhoven, Arnhem en Drachten.
Vrijwilligers, die zich willen inzetten voor vluchtelingen door ze te begeleiden, op te vangen of te huisvesten, worden over de praktijk ervan uitvoerig voorgelicht en geïnstrueerd.
Hiervoor werkt het vluchtelingensecretariaat samen met de vereniging „Voor Vluchtelingen", waarin A.I. deelneemt. Dit garandeert, dat er een achterban is met veel deskundigen (o.a. advocaten). De mensen die dit hoognodige werk willen doen, kunnen hierover bellen naar het Vluchtelingen-secretariaat (020-847905) of de vereniging „Voor Vluchtelingen".

Jeugd en strafrecht

Het Overlegsentrum voor Jongeren met Strafrechtmoeilijkheden te Amsterdam is op 8 juni gesloten. Daarmee is voorlopig een einde gekomen aan een experiment waarmee de reclassering nieuwe werkwijzen wilde ontwikkelen ten behoeve van jongeren met strafrechtmoeilijkheden. Bij de start van het experiment in oktober 1972 werd geconstateerd, dat de reclassering deze jongeren onvoldoende bereikte.
De sluiting van het Overlegsentrum zal een tijdelijke zijn. Gedurende een bezinningsperiode van enkele maanden zal een evaluatie plaats vinden van de ervaringen die het Overlegsentrum met zijn bijzondere werkwijze heeft opgedaan. Daarna zal het centrum opnieuw van start moeten gaan, maar dan niet langer als experiment, maar als een vaste „grensverkennende werkeenheid" van de Algemene Reclasseringsvereniging. Naast het Overlegsentrum kent de ARV nog een dergelijk ontwikkelingsproject: het JOPROS (jongerenproject strafrechtmoeilijkheden) in Den Haag.
Het bijzondere van de werkwijze van het Amsterdamse Overlegsentrum was de consequente toepassing van het binnen de reclassering ook ruimer levende beginsel van de horizontaliteit; het zelfbeschikkingsrecht van de hulpvrager en de gelijkwaardigheid van hulpvrager en hulpverlener. Het Overlegsentrum opereerde nadrukkelijk met een „open huis"-karakter.
Eén van de consequenties van de door het Overlegsentrum gekozen werkwijze was dat er in principe geen voorlichtingsrapporten op verzoek van Justitie gemaakt werden. Wel gaf men voorlichting over de cliënten ter terechtzitting, maar dan alleen mondeling; mede om te voorkomen dat een zitting vooraf helemaal schriftelijk zou worden vastgelegd.
Ook was de staf van het centrum actief in een tweetal Amsterdamse buurten met een hoge jeugdcriminaliteit. Daar haakte het centrum in op het bestaande buurtwerk, enerzijds om zich op te kunnen stellen tegen criminaliserende factoren in de omgeving van de cliënten en anderzijds om reeds in een vroeg stadium hulp te kunnen bieden.
Van de ruwweg 4000 Amsterdamse jongeren die met strafrechtmoeilijkheden kampen, hielp het Overlegsentrum jaarlijks zo'n honderdvijftig. De hulpvragers varieerden in leeftijd 14 tot 27 jaar; de meesten hoorden tot de leeftijdscategorie van 16 tot 22 jaar.
De directie van de Algemene Reclasseringsvereniging verwacht dat na een bezinningsperiode van drie maanden een „Overlegsentrum 2e fase" gestart kan worden.
Voor de cliënten waar het centrum bij de sluiting contact mee had is een overgangsregeling getroffen.

Taal

Jip en Janneke, de geesteskinderen van Annie Schmidt, zitten in de computer. Psycholoog prof. Nico Frijda in Amsterdam en zijn medewerkers, onder wie taalkundigen en wiskundigen, proberen of het mogelijk is, een machine zoveel kennis bij te brengen dat ze die kan gebruiken op een manier die een beetje lijkt op de onze, d.w.z. begrijpen, onthouden en . . . combineren (een beetje redeneren dus). Werkmateriaal is daarbij het eenvoudige Nederlands dat Jip en Janneke spreken.
Een voorbeeld: als óns wordt verteld dat Thorbecke heeft geleefd van 1798 tot 1872 en er wordt ons daarna gevraagd, wanneer Thorbecke stierf, antwoorden we: in 1872, want we weten dat „leven tot" neerkomt op „sterven op". Zou een computer dat vermogen tot combineren ook bij te brengen zijn?
Frijda zegt er ongeveer dit over: Wij mensen springen op de gekste manier met onze kennis en onze taal om en kunnen met allerlei vaagheden toch op elkaars golflengte zitten.
Alweer een voorbeeld. Iemand vertelt: Ik heb bij het parkeren een lantaarnpaal geraakt en heb nu een lelijke deuk in mijn kofferdeksel.
In die zin komt noch het woord **auto,** noch het woord **rijden** voor. Toch weet de toegesprokene (door het gebruik van woorden als **parkeren** en **kofferdeksel)** precies wat er is gebeurd. Hij ziet het voor zich en is zelfs ingelicht over de rijrichting (als we aannemen dat in de meeste auto's het kofferdeksel aan de achterkant zit).

Geen plaats voor weilandwinkels

In Nederland is geen ruimte meer voor grote winkelcentra (weiland-winkels) rond de grote steden. De kleine en grote winkelbedrijven hebben zeker in deze tijd waarin de winstgevendheid toch al sterk onder druk staat, alleen maar baat bij een voldoende gestadige groei van de omzet. Zou men de, op basis van uitvoerig onderzoek kritisch geplande hiërarchie in de bewinkeling doorbreken, dan zou dat een verzwakking van de detailhandel over de hele linie betekenen.
Dit betoogde drs. J. Wijsen, president-directeur van de Middenstandsbank, bij de presentatie van de „Atlas van de Distributieve Verzorging", een door prof. dr. L. Bak samengesteld standaardwerk dat een vrijwel volledig geografisch overzicht geeft van het winkelgebeuren in Nederland.
Volgens drs. Wijsen is er voor gewone winkelcentrums binnen de woonwijken nog wel enige ruimte, „maar het is wel tijd om nu te signaleren dat zo langzamerhand het punt van de optimale bewinkelingsgraad is bereikt. Wij moeten weer oppassen dat wij geen overbewinkeling gaan creëren", aldus de heer Wijsen.
Uit het onderzoek van prof. Bak blijkt dat Nederland eind 1974 ruim 152 duizend winkels, supermarkten, cafés, bankfilialen en dergelijke telde. Daarvan waren 43 procent vestigingen in de niet-voedingssector. Ongeveer 33 procent bestond uit levensmiddelenwinkels. De resterende 21 procent werd gelijkelijk verdeeld over vestigingen in de servicesector (bankkantoren, wasserettes) en de horeca.
De Atlas van prof. Bak bevat tientallen kaarten waarop onder meer de spreiding van de verschillende soorten vestigingen „de winkeldichtheid per gebied en de verkoopruimte per inwoner" worden uitgebeeld. De Atlas wordt compleet gemaakt met een volledige lijst van het aantal inwoners en het aantal vestigingen per stad of dorp.
Het boek vult een leemte op in de bedrijfs-economische en statistische informatie over de ruimtelijke structuur van de distributie.

(uit De Volkskrant)